

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА**

СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри історії України
та всесвітньої історії
Протокол № 11 від 27 березня 2025 року
Завідувач кафедри О.Б.Б. Оксана БАБАК

РОЗРОБЛЕНО

Головою фахової комісії
зі спеціальності О.М.Ч. Олександр ЧОРНИЙ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ ЦДУ імені Володимира Винниченка
від 07.04.2025 № 51-ук
Голова приймальної комісії
Ректор Є.С. Євген СОБОЛЬ

ПРОГРАМА СПІВБЕСІДИ

з історії України

для осіб, які вступають на I курс
денної/заочної форми навчання

**на основі повної загальної середньої освіти
для здобуття освітнього ступеня «Бакалавр»**

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Співбесіда – форма вступного випробовування, яка передбачає оцінювання підготовленості (знань, умінь і навичок з історії України) і вмотивованості вступника, за результатами якого ухвалюється протокольне рішення щодо надання вступнику рекомендації до зарахування.

Мета співбесіди з історії України – оцінити уміння та навички вступника за Програмою співбесіди, за результатами якої ухвалюється протокольне рішення щодо надання вступнику рекомендації до зарахування.

Програма співбесіди з історії України відповідає змістові програми зовнішнього незалежного оцінювання 2021 року. Програма ЗНО з історії України на 2021 рік затверджена Наказом Міністерством освіти і науки України від 26.06.2018 р. № 696 (<http://osvita.ua/doc/files/news/10/1006/History.pdf>).

Відповідно до програми **абітурієнт повинен знати:**

- означення основних історичних понять, законів і процесів суспільного розвитку;
- історичні факти і події історії України від найдавніших часів до ХХІ століття;
- внесок визначних історичних особистостей у розвиток суспільних процесів; становлення і розвиток національної державності.

Абітурієнт повинен уміти:

- порівнювати, пояснювати, аналізувати, узагальнювати і критично оцінювати історичні факти та діяльність осіб, спираючись на здобуті знання, на основі альтернативних поглядів на проблеми;
- зіставляти історичні події, процеси за періодами (епохами), орієнтуватись у науковій періодизації історії України;
- розглядати суспільні явища в розвитку і конкретно-історичних умовах;
- вміти працювати з усіма доступними джерелами знань, самостійно добувати історичну інформацію;
- аргументовано, на основі історичних фактів обстоювати власні погляди на ту чи іншу проблему, толерантно ставитися до протилежних думок, виявляти розбіжності в позиціях, критично ставитись до тенденційної інформації.

Форма співбесіди – усне опитування за змістом програми.

Результат опитування: оцінка за шкалою 100-200 з мінімальним пороговим балом 100. Абпургент, який отримав менше ніж 100 балів, втрачає право брати участь у конкурсному відборі.

Час, який відводиться на усну відповідь – не більше 0,25 год. на одного вступника.

ПРОГРАМА З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Вступ до історії України

Історія як наука. Загальна періодизація. Джерела з історії України.

Стародавня історія України.

Первісні люди. Виникнення скотарства, землеробства й ремісництва. Матріархальні общини й утворення племен. Племена трипільської культури. Освоєння металів. Господарські заняття. Домобудівництво. Побут і вірування. Кімерійці, скіфи, сармати. Античні міста-держави. Розселення та заняття східних слов'ян. Виникнення протодержавних об'єднань у слов'ян. Антський союз. Держава Аскольда і Дира. Культура та вірування східних слов'ян.

Русь-Україна (Київська держава)

Передумови утворення держави на Русі. Зростання ролі Києва. Соціально-економічний та політичний розвиток Київської держави. Військові походи Святослава. Запровадження християнства на Русі. Володимир Великий. Піднесення Київської держави за правління Ярослава Мудрого. Міжусобиці. Володимир Мономах. Культура Русі. Історичне значення Русі-України.

Політична роздробленість Русі-України. Галицько-Волинська держава в XII–XIV ст.

Причини феодальної роздробленості. Київська, Переяславська й Чернігівська землі: територія і кордони. Виникнення Галицько-Волинської держави, її соціально-економічний і політичний розвиток. Король Данило. Культурні досягнення та історичне значення Галицько-Волинської держави. Навала орд хана Батия на Південно-Західну Русь. Героїчна оборона Києва. Русь в складі Золотої Орди. Визвольна боротьба українського народу проти поневолювачів.

Українські землі у складі іноземних держав у XIV–XVI ст.

Розчленування України й входження її земель до складу Литви, Польщі та інших сусідніх держав (Волинь, Чернігово-Сіверщина, Поділля, Київщина, Переяславщина). Боротьба Польщі, Угорщини й Литви за Галичину й Волинь. Включення Буковини до складу Молдовського князівства. Закарпаття під владою Угорщини.

Литовсько-Руське князівство. Кревська унія 1385 р. Захоплення Польщею Галичини. Поява терміна “Україна”, його значення. Становлення української народності. Боротьба із Золотою Ордою. Битва на Синіх Водах і на р. Ворсклі. Грюнвальдська битва, її значення. Захоплення Польщею Західного Поділля. Ліквідація удільних князівств. Утвердження Туреччини і Кримського ханства на Півдні України. Захоплення Московською державою Чернігово-Сіверської землі. Соціально-економічні відносини на українських землях. Литовські статuti. Міста і Магдебурзьке право. Закріпачення селян. Захоплення Польщею Київщини, Волині, Брацлавщини. Люблінська унія 1569 р. Берестейська церковна унія 1596 р. та її значення. Петро Могила.

Виникнення українського козацтва. Козацько-селянські рухи в Україні наприкінці XVI – першій половині XVII ст.

Колонізація Подніпров'я й Запоріжжя. Джерела та причини виникнення українського козацтва. Українське козацтво у другій половині XV – XVI ст. Козацька символіка. Територія, чисельність, заняття, побут, звичаї. Виникнення Запорізької Січі, устрій, військове мистецтво. Байда Вишневецький. Реєстрове козацьке військо. Роль українського козацтва у боротьбі українського народу проти агресії Туреччини і Кримського ханства. Гетьман П. Сагайдачний. Хотинська війна. Наростання соціального протесту після унії 1569 р. Форми соціального протесту. Початок опришківства. Козацько-селянські повстання під проводом К. Косинського, С. Наливайка. Народні рухи 20 – 30-х років. Тарас Федорович (Трясило). Яків Острянин. Придушення повстань.

Розвиток культури України у середині XVI – середині XVII ст.

Братства і їх роль у розвитку української культури. Книгодрукування. Літописи. Усна народна творчість. Освіта. Острозька і Львівська школи. Братські школи. Києво-Могилянська колегія. Театр. Архітектура. Побут, звичаї українського народу. Видатні

представники української культури.

Визвольна війна українського народу 1648 – 1657 рр.

Причини, характер і рушійні сили Визвольної війни. Богдан Хмельницький. Початок війни. Перші перемоги на Жовтих Водах, під Корсунем. Розгром польського війська під Пилявцями. Народні герої М.Кривоніс, І.Богун, Д.Нечай. Зборівська битва. Битва під Берестечком 1651 р. Події 1652 – 1653 рр.

Формування української державності в ході Визвольної війни.

Зборівська угода 1649 р. Формування території Війська Запорізького. Органи влади й управління. Роль гетьмана. Козацька рада. Генеральна старшина. Генеральна військова канцелярія. Стосунки із сусідніми державами. Міжнародне визнання.

Переяславська угода 1654 р. та її наслідки для України.

Відносини між Гетьманщиною та Московською державою. Переяславська рада 1654 р. і укладення українсько-московської міждержавної угоди. Березневі статті 1654 р. та ставлення до них різних суспільних верств і церкви в Україні. Політичне становище України після Переяславської ради. Продовження війни з Польщею. Союз із Швецією. Загострення стосунків із Москвою після Віленського перемир'я 1656 р. Смерть Богдана Хмельницького.

Соціально-економічне і політичне становище України в другій половині XVII ст.

Розвиток подій в Україні після смерті Богдана Хмельницького. Боротьба старшинських угруповань за владу в Україні. І.Виговський. Гадяцький договір. Андрусівський договір. Розчленування українських земель. Епоха “Руїни великої” в Україні. П. Дорошенко. І. Самойлович. “Вічний мир” Московського царства і Речі Посполитої та його наслідки для України. Стан економічного розвитку. Ліквідація самостійності української православної церкви. Становище на Правобережжі. Формування козацьких полків. Становище Галичини у Речі Посполитій. Культурний розвиток України в другій половині XVII століття.

Українські землі у XVIII ст.

Економічний розвиток. Гетьманування І.Мазепи. Північна війна та Україна. Наступ царизму на автономію України. Українсько-польські, українсько-шведські зв'язки. Невдача планів І.Мазепи. Зруйнування російськими військами Батурина та інших міст і сіл України. Полтавська битва. Зруйнування Запорізької Січі. І. Скоропадський. Українська еміграція. П. Орлик, його Конституція. П. Полуботок. Створення Нової Запорізької Січі. Особливості соціально-економічного розвитку Правобережжя. Опришківський рух у Галичині. О. Довбуш. Розвиток сільського господарства. Юридичне оформлення кріпосного права на Лівобережній і Слобідській Україні. Розвиток промисловості. Торгівля. Міста. Централізаторська політика царського уряду. Остаточна ліквідація автономного устрою. Перша Малоросійська колегія. К.Розумовський. Ліквідація гетьманства. Коліївщина 1768 р., її соціальне та політичне підґрунтя. М. Залізняк, І. Гонта. Рух опришків. Російсько-турецькі війни 1734 – 1739, 1768 – 1774 і 1787 – 1791 рр. Приєднання й початок колонізації Південної України. Заснування Херсона, Катеринослава, Миколаєва й Одеси. Поділи Речі Посполитої, доля українських земель. Друга Малоросійська колегія. П. Рум'янцев – генерал-губернатор Малоросії. Маніфест Катерини II про ліквідацію Запорізької Січі. Доля українського козацтва. Роздача царизмом запорізьких земель. Історичне значення Запорізької Січі. Кінець Гетьманщини, її місце в історії української державності. Запровадження в Україні нового адміністративного устрою. Реакційна політика царизму. Русифікація. Заборона української мови. Києво-Могилянська академія. Освіта. Книговидавнича справа. Наукові знання. Г. Сковорода. Літописи С. Величка, Г. Граб'янки, Самовидця. Архітектура. Музика. М. Березовський, А. Ведель, Д. Бортнянський. Література. Живопис.

Українські землі під владою Російської та Австрійської імперій у першій половині XIX ст.

Становлення капіталістичних відносин в Україні на початку XIX ст. Колонізаторська

політика російського царизму в Південній Україні. Система адміністративно-територіального управління на українських землях під владою Російської імперії. Адміністративно-територіальна структура “Королівства Галиції і Лодомерії”. Реформи Марії-Терезії та Йосифа II, їх роль у розвитку національно-культурного життя Галичини і Буковини. Заходи українського дворянства щодо відновлення автономії України. В. Капніст, М. Лукашевич.

Поширення західноєвропейських революційних ідей в Україні після завершення війн із Францією. Декабристський рух в Україні. Товариство об’єднаних слов’ян. Повстання Чернігівського полку. Українська інтелігенція й формування національної свідомості. Поява масонства в Україні. Культурне відродження. Кирило-Мефодіївське товариство, його керівники та програмні документи. Роль товариства у національно-визвольному русі слов’ян. Т.Г. Шевченко.

Початок національного відродження в Галичині. “Руська трійця”. Події революції 1848 – 1849 рр. на західноукраїнських землях. Головна Руська Рада, її діяльність. Скасування кріпосного права. Українці в першому парламенті Австрії. Перші українські газети. Консолідація українства Буковини та Закарпаття. Лук’ян Кобилиця.

Антиукраїнська політика царизму в галузі культури. Освіта і наука. Відкриття університетів у Харкові та Києві, ліцеїв і гімназій. М. Костомаров, М. Максимович, І. Срезневський, Т. Осиповський, М. Остроградський. І. Котляревський, Т. Шевченко – основоположники нової української літератури та літературної мови. Мистецтво. Зародження української опери. С. Гулак-Артемовський. Народне мистецтво. Розвиток культури на західноукраїнських землях. М. Левицький, І. Могильницький, О. Духнович.

Політичний та соціально-економічний розвиток українських земель у другій половині XIX ст.

Посилення кріпосницького гніту протягом першої половини XIX століття. Нові явища в економіці. Посилення промислового розвитку. Антикріпосницька боротьба. «Київська козаччина». Підготовка реформ про звільнення селян від кріпосної залежності. Скасування кріпосного права. Особливості селянської реформи в Україні. Земська, міська, судова, військова реформи, їх значення для подальшого соціально-економічного розвитку України.

Розвиток промисловості. Перетворення України на вугільно-металургійну базу Російської імперії. Залізниця. Міста. Торгівля. Розвиток товарного виробництва в сільському господарстві. “Цукрова революція”. Підприємці Терещенки, Симиренки. Товарне хліборобство. Зміни в класовій структурі населення. Економічний розвиток західноукраїнських земель у складі Австро-Угорщини. Переселенські рухи українців наприкінці XIX ст.

Національне гноблення українців у складі Російської імперії. Заборона української мови (Валуєвський циркуляр 1863 р., Емський указ 1876 р.). “Хлопомани”. Народовці та москвофіли. Культурно-освітнє товариство “Просвіта” у Львові. Активізація українського національного руху. Перший український журнал “Основа”. Громади. М. Драгоманов, його місце у формуванні національної свідомості українців. “Братство тарасівців”, “Молода Україна”. Формування політичних партій.

Політика русифікації. Освіта і наука. Громадські наукові організації у Києві, Харкові, Одесі. Наукове товариство ім. Т.Шевченка у Львові. Розвиток природничих наук (І.Мечников, М. Гамалія, М. Бекетов та ін.). Література. Творчість І. Франка, П. Грабовського, П. Мирного. Становлення національного театру. М. Кропивницький, М.Старицький, І.Карпенко-Карий (Тобілевич). Перша українська професійна труппа: М. Заньковецька, М. Садовський. Розвиток української музики (М.Лисенко, К. Стеценко, М. Леонтович) та образотворчого мистецтва (С. Васильківський, І. Репін, К. Трутовський, Сластьон).

Суспільно-політичний і національний рух в Україні на початку XX ст.

Розвиток українського національного руху. М.Міхновський. Ліберальна і демократична

інтелігенція в українському національному русі. Створення українських національних партій. Кооперативний рух. Діяльність загальноросійських політичних партій в Україні. Причини і початок революції. Масові соціальні виступи. Збройні повстання. Піднесення національного руху. Діяльність громадських організацій, "Просвіти". Виникнення масової української преси. Боротьба у Державній Думі за автономію України та українізацію освіти. Активізація національного руху в західноукраїнських землях.

Україна в умовах столипінського політичного режиму. Розгул шовінізму проти українського національного руху. Аграрна реформа в Україні. Зростання фермерського господарства. Піднесення промислового й сільськогосподарського виробництва. Визвольні змагання на західноукраїнських землях. Поширення ідеї самостійної України. Розширення переселенського руху. Життя й діяльність української діаспори.

Освіта. Розвиток природничих наук: С. Навашин, В. Липський, Л. Симиренко, Д. Заболотний, М. Курако, І. Пулуй. Діяльність Б. Грінченка. Перші узагальнені праці з історії України О. Єфименко і М. Аркаса. Діяльність М. Грушевського, Д. Багалія, Д. Яворницького, Ф. Вовка, В. Гнатюка. Література (І. Франко, Леся Українка, М. Коцюбинський, В. Винниченко та інші). Мистецтво. Перший український стаціонарний театр. Музика (М. Лисенко, К. Стеценко, М. Леонтович). Живопис.

Початок Першої світової війни. Україна в планах воюючих країн. Хід воєнних дій на території України в 1914 – 1916 рр. Господарська розруха. Окупація російськими військами територій Східної Галичини і Північної Буковини, антиукраїнська русифікаторська політика. Українські січові стрільці. Боротьба за автономію й самостійність України на фронті та в тилу.

Національно-визвольні змагання на території сучасної України 1917 – 1920 рр.

Лютнева демократична революція в Росії. Утворення Тимчасового уряду і його місцевих органів. Створення Центральної Ради. Формування української державності. I-й Універсал Центральної ради – проголошення автономії України. Створення Генерального секретаріату. II-й Універсал. III-й Універсал. Проголошення Української Народної Республіки. Соціально-економічні перетворення. Прихід до влади більшовиків у Росії й становище в Україні. Повалення влади Тимчасового уряду, загострення боротьби за владу між УНР і більшовицьким режимом. Підготовка Радянської Росії до війни проти УНР.

I-й Всеукраїнський з'їзд Рад у Києві. Ультиматум Раднаркому. Проголошення радянської влади в Україні. Перший уряд Радянської "УНР". Початок загального наступу радянських військ проти УНР. IV-й Універсал Центральної ради. Проголошення незалежності УНР. М. Грушевський – перший президент УНР. Бій під Крутами. Захоплення Києва військами М. Муравйова. Політика більшовиків в Україні. Початок переговорів у Бресті між УНР і країнами Четверного союзу; умови договору. Падіння радянської влади в Україні. Останні дні Центральної ради.

Прихід австро-німецьких військ в Україну. Переворот 29 квітня 1918 р. Проголошення Української Держави, Гетьман П. Скоропадський. Внутрішня і зовнішня політика гетьманського уряду. Національно-культурна політика. Створення Української Академії наук. Створення Директорії, її склад. Антигетьманське повстання. Внутрішня і зовнішня політика Директорії УНР. С. Петлюра. Акт Злуки ЗУНР і УНР. Злука (січень 1919 р.).

Початок неоголошеного наступу військ РСФРР на Україну. Поразки військ Директорії. Перехід на сторону більшовиків отаманів Григор'єва і Махна. Захоплення більшовицькими військами Києва. Установлення радянського контролю над більшою частиною України. Більшовицький режим. Масовий вивіз продовольства з України. Антибільшовицький опір в Україні. Втручання Добровольчої армії генерала Денікіна в Україну. Контрнаступ військ Директорії УНР і ЗУНР. Денікінський режим в Україні. Наступ військ радянської Росії й поразка денікінців. Відновлення радянської влади в Україні.

Політика РКП(б) щодо України у 1920 р. Більшовики й українські соціалістичні партії. Криза в КП(б)У. Вибори до Рад 1920 р. Політика "воєнного комунізму" в Україні.

Червоний терор. Опір більшовицькому режимові. Перший зимовий похід армії УНР. Причини і початок радянсько-польської війни. Варшавський договір УНР і Польщі. Наступ польсько-українських військ. Контрнаступ радянських військ. Закінчення радянсько-польської війни і розрив Польщі з УНР. Ризький мир та його наслідки для України. Розгром армії Врангеля. Штурм Криму. Червоний терор у Криму. Другий зимовий похід армії УНР. Падіння Директорії й згорання національно-визвольної боротьби.

Активізація визвольного руху на західноукраїнських землях після розпаду Австро-Угорської імперії. Повстання у Львові й проголошення ЗУНР. Початок польсько-української війни. Створення Української Галицької Армії (УГА). Організація держави. Об'єднання УНР і ЗУНР. Наступ польських військ. Міжнародна ізоляція ЗУНР. Чортківська офензива. Включення Буковини і Хотинщини до Румунії, Закарпаття – до Чехословаччини.

Утворення УСРР. Українська СРР у 20 – 30-і роки ХХ ст.

Соціально-економічне становище України на початку 1921 р. Розруха народного господарства у період “воєнного комунізму”. Крах спроби встановлення комуністичного виробництва та комуністичного розподілу. Політична криза початку 1921 р. Антирадянські повстання. Голодомор 1921 – 1922 рр. Запровадження Нової економічної політики. Відбудова сільського господарства й промисловості. Кооперативний рух. Обмеженість НЕПу. Формування адміністративно-командної системи. Україна й утворення СРСР.

Політика більшовиків у галузі культури. Політика українізації, «Червоний ренесанс». Розвиток освіти. Вища школа. Наука. Українська література 20-х років. Творчі організації. Образотворче мистецтво.

Радянська модернізація в УСРР на рубежі 1920-х – 1930-х років. Курс на індустріалізацію. Досягнення і провали перших п'ятирічок. Зниження матеріального добробуту населення. Нормування розподілу продуктів харчування. Промисловість Радянської України у міжвоєнний період.

Підміна кооперування колективізацією. “Розкуркулювання” селянства, насильницьке залучення до колгоспів. Наслідки колективізації. Пограбування селян. Голодомор 1932 – 1933 рр., його трагічні наслідки. Політвідділи МТС. Колгоспи в системі командної економіки.

Сталінське культурне будівництво. Згорання українізації. Особливості розвитку культури України в 1930-ті роки. Ліквідація неписьменності дорослих. Стан шкільної освіти. Робітфаки. Вища школа, розвиток науки. Перші політичні процеси. Трагічна доля діячів української літератури та мистецтва. Кіно, радіомовлення. Періодичні видання. Гоніння на церкву. Заборона УАПЦ. Нищення культурних пам'яток.

Адміністративний устрій України. Зміни в соціально-класовій структурі суспільства. Декларативний характер Конституції УРСР 1937 р. Сталінщина та її провідники в Україні. Масові репресії в Україні, деформація морально-політичних стосунків у суспільстві.

Західноукраїнські землі в 1920 – 1939 рр.

Політичне й соціально-економічне становище. Статус західноукраїнських земель у 1920 – 1930-ті роки. Денаціоналізація українського населення. Стан розвитку промисловості і сільського господарства. Масова еміграція. Іноземна колонізація. Партії і політична боротьба в Західній Україні. Українське національно-демократичне об'єднання. Д. Левицький. Радикальна партія. Компартія Західної України (КПЗУ). Формування та діяльність Організації Українських Націоналістів (ОУН). Є. Коновалець, А. Мельник, С. Бандера. Інтегральний націоналізм Д. Донцова. Український монархізм В. Липинського. Політичні партії на окупованих Румунією землях України. Особливості політичної боротьби в Закарпатті. Русофільство. Русинство. Українофільська течія. Проголошення Карпатської України 1939 р. А. Волошин. Окупація Закарпаття Угорщиною.

Україна у роки Другої світової війни 1939 – 1945 рр.

Радянсько-німецький пакт про ненапад і таємний протокол до нього. Початок Другої світової війни. Анексія Радянським Союзом Західної України й Бессарабії. Встановлення радянської влади. Масові репресії й депортації місцевого населення. Значення та історичні наслідки «возз'єднання» західноукраїнських земель з УРСР.

Напад Німеччини на СРСР. Режим воєнного стану. Мобілізаційні заходи. Евакуація на схід. Бойові дії на території України у 1941 – 1942 р. Причини невдач Червоної армії. Оборона Одеси, Києва й Севастополя. Окупаційний режим. Масові знищення людей. Народна боротьба на окупованій території. Рух Опору в Україні. Радянське підпілля і партизанський рух. ОУН на початку війни. Створення УПА та її боротьба на два фронти. Початок розгрому німецьких загарбників в Україні. Битва за Дніпро, бої за Київ, наступ Червоної армії на Правобережжі і в Криму. Відновлення контролю СРСР над усіма українськими територіями. Початок відбудови промисловості, транспорту і сільського господарства. Депортація кримських татар з Криму. Внесок українського народу в перемогу в Другій світовій війні. Ціна перемоги для України.

УРСР в 1945 – середині 1950-х рр.

Розв'язання проблеми територіальних кордонів між Україною та Польщею. Операція “Вісла”. Завершення возз'єднання українських земель у межах радянської України. Українська РСР – засновник і член Організації Об'єднаних Націй.

Відбудова й розвиток промисловості. Становище в сільському господарстві. Голодомор 1946 – 1947 рр. Радянізація західних областей. Колективізація західноукраїнського села. Ліквідація Української греко-католицької церкви. Масові репресії та депортації населення. Боротьба ОУН та УПА з радянською репресивною машиною. Р. Шухевич. Придушення збройного опору.

Вплив сталінщини на політичну систему та суспільно-політичні процеси. “Чистка” національних кадрів. “Ждановщина” в Україні. Утиски інтелігенції.

УРСР за часів „хрущовської відлиги” та „застою” (друга половина 1950 – середина 1980-х рр.).

Перші кроки десталінізації суспільного життя. Вхід Кримської області до складу України. Спроби застосування економічних методів господарювання. Заходи в соціальній сфері. Досягнення і суперечливі процеси у сфері культури. Початок діяльності “шістдесятників”. Вплив на Україну кремлівського перевороту 1964 р.

Спроби економічних реформ 1965 – 1967 рр. Розвиток екстенсивного шляху. Підміна економічних методів керівництва народним господарством адміністративно-командними методами. Наростання труднощів та недоліків у сільському господарстві. Проблеми соціальної сфери, залишковий принцип надання для неї ресурсів. Порушення законності, ігнорування особистих прав і свобод людини. Русифікація. Зростання соціальної апатії населення. Правозахисний рух. Посилення національно-визвольного руху в 1970 – 1980-х роках, його учасники, репресії щодо них.

Україна на шляху до свободи і незалежності (кінець 1980-х – початок 1990-х рр.).

Українське суспільство в умовах проголошеного курсу «перебудови». Кризові явища в суспільстві. Новий етап національно-визвольного демократичного руху. Посилення суспільно-політичної активності населення республіки. Вибори до Рад народних депутатів. Діяльність Верховної Ради УРСР. Зростання національної самосвідомості. “Декларація про державний суверенітет УРСР”. Створення нових політичних партій і рухів та їх роль в активізації суспільно-політичного життя.

Освіта. Початок перебудови середньої й вищої школи. Становище в науці. Роль літератури й мистецтва в оновленні суспільства. Відродження української національної культури. Закон про мови в Україні. Релігійні конфесії в Україні, міжконфесійні стосунки.

Проголошення Незалежності України. Розбудова держави у 1990 – на початку 2010-х рр. Війна України за незалежність.

Спроба державного перевороту в СРСР у серпні 1991 р. «Акт проголошення незалежності

України» 24 серпня 1991 року. Заборона діяльності компартії України. Всеукраїнський референдум та вибори Президента України 1 грудня 1991 р. Леонід Кравчук. Розпад СРСР. Символіка України. Проблеми соціально-економічного розвитку України та шляхи їх розв'язання. Президентські вибори 1994 р. Леонід Кучма. Активізація зовнішньополітичної діяльності України: вступ України до Ради Європи та інших європейських і світових структур. Прийняття Конституції України. Шляхи розв'язання сучасних соціально-економічних і політичних проблем новим керівництвом держави. Становище в галузі культури. Соціально-економічний розвиток України 1998 – 2004 рр. Особливості президентської виборчої кампанії 2004 – 2005 рр. Помаранчева революція. Віктор Ющенко. Соціально-економічний розвиток України 2005-2009 рр. Президентство Віктора Януковича та його наслідки для України. Соціально-політичні процеси в Україні 2010 – 2013 рр. Політична криза в Україні 2013 року. Революція гідності. Анексія Криму Росією, початок російської агресії на сході та південному сході України у 2014 році. Президентські вибори 2014 року. Антитерористична операція. Гібридна війна путінської Росії проти України. Мінський процес. Україна на шляху реформ, співпраця з країнами Європейського союзу та США. Декомунізація в Україні. Урядова криза 2016 року. Ситуація на сході України у 2016 – 2017 рр. Євроінтеграційний поступ України 2014 – 2019 рр. Реформи в Україні у 2014 – 2019 рр. Президентські вибори 2019 року. Зовнішня та внутрішня політика Президента В. О. Зеленського у 2019 – 2024 рр. Парламентські вибори 2019 року: передвиборна кампанія та результати вибору. Монобільшість “Слуги народу” у Верховній Раді. Уряд О. В. Гончарука та старі українські проблеми. Урядова криза 2020 року. Уряд Д. Шмигала та його робота у 2020 – 2024 рр. Україна в умовах світової пандемії COVID-19. Весінній та зимовий локдаун і їхні наслідки для України. Діяльність опозиційних сил в Україні в роки президентства В. Зеленського. Наступ В. Зеленського на проросійські інформаційні ресурси в Україні. Військові дії на Сході України та діяльність української дипломатії на європейському та світовому рівнях у 2019 – на початку 2022 року. Початок повномасштабного вторгнення росії в Україну 24 лютого 2022 року. Бої на київському, чернігівському, сумському, харківському, донецькому, запорізькому, херсонському та миколаївському напрямках у лютому – квітні 2022 року. Геноцид українців на тимчасово окупованих територіях. Трагедія Бучі, Гостомеля, Ірпіня, Бородянки та інших міст і сіл України. Провал російського бліцкригу. Хід війни у 2022 – 2024 роках. Масові ракетні обстріли території України, організація окупантами екологічної катастрофи на півдні України після підриву Каховської ГЕС влітку 2023 року. Консолідація українського суспільства, волонтерський рух, модернізація Збройних сил України в умовах війни. Українська дипломатія в умовах повномасштабного вторгнення росії в Україну, формування антиросійської коаліції.

ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ДЛЯ СПІВБЕСІДИ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

1. Періодизація історії України.
2. Первісний лад та перші державні утворення на території сучасної України.
3. Кіммерійсько-скіфсько-сарматський період в історії Північного Причорномор'я.
4. Грецька колонізація Північного Причорномор'я. Пам'ятки античної культури на території сучасної України.
5. Східнослов'янські племена: побут, вірування, звичаї.
6. Русь-Україна / Київська держава: соціально-економічні та політичні фактори об'єднання східнослов'янських племен. Перші князі.
7. Запровадження християнства і Русі-Україні та його історичне значення.
8. Суспільно-політичний устрій та господарство Київської держави.
9. Роздрібненість і занепад Русі. Галицько-Волинська держава.
10. Україна в складі Великого князівства Литовського. Особливості та характер литовської експансії.
11. Україна у складі Речі Посполитої.
12. Братства та їхня роль у піднесенні національної культури наприкінці XVI – на початку XVII століття.
13. Розвиток книгодрукування в Україні. Діяльність Острозького культурно-освітнього осередку.
14. Виникнення українського козацтва. Запорізька Січ.
15. Києво-Могилянська академія та її культурно-історичне значення.
16. Козацько-селянські повстання (кінець XVI – перша третина XVII століття): причини повстань, ватажки, основні етапи, причини поразки та значення.
17. Визвольна війна 1648 – 1657 рр.: причини, характер, рушійні сили.
18. Основні етапи Визвольної війни під проводом Б.Хмельницького.
19. Україна за часів “Великої Руїни”. Поділ України на Правобережну і Лівобережну.
20. Гетьман Іван Мазепа та його місце в історії України. Внутрішня і зовнішня політика І. Мазепи.
21. Українське бароко в літературі, архітектурі та образотворчому мистецтві.
22. Колоніальна політика російської імперії щодо України у XVIII столітті.
23. Падіння Речі Посполитої та новий поділ українських земель в останній третині XVIII століття.
24. Російсько-турецькі війни XVIII століття та участь в них українського народу. Заселення Південної України.
25. Основні тенденції розвитку української культури в другій половині XVII – у XVIII столітті.
26. Західноукраїнські землі під владою Австрійської імперії у першій половині XIX століття.
27. Національно-культурне відродження в Галичині. Культурно-просвітницька діяльність “Руської Трійці”.
28. Кирило-Мефодіївське братство: програма, діяльність, роль в українському національно-визвольному русі.
29. Історична роль Т. Г. Шевченка в українському відродженні XIX століття.
30. Реформи 60 – 70 років XIX століття та їхнє значення для соціально-економічного розвитку України.
31. Імперська політика щодо України в другій половині XIX століття. Валуєвський циркуляр та Емський указ.
32. Політичне та соціально-економічне становище українських земель на початку XX століття.
33. Україна в роки Першої світової війни; загарбницькі плани імперіалістичних держав.

34. Культура України в XIX – на початку XX століття.
35. Лютнева демократична революція 1917 р. в росії. Утворення Української Центральної Ради. Центральна Рада та її Універсали.
36. Українська держава гетьмана Павла Скоропадського: внутрішня, зовнішня та національно-культурна політика. Причини краху гетьманської влади.
37. Утворення Директорії УНР та її діяльність. Причини падіння.
38. Революційні події 1918 р. на західноукраїнських землях. Проголошення ЗУНР. Акт злуки УНР і ЗУНР 22 січня 1919 р. та його історичне значення.
39. Українсько-російські війни 1918-1919 рр. Політика більшовиків в Україні.
40. Радянсько-польська війна 1920 р. і Україна.
41. Основні уроки Української національно-визвольної революції 1917 – 1920 рр.
42. Періодизація української культури XX століття та головні тенденції її розвитку.
43. Встановлення радянської політичної системи в Україні.
44. УРСР в період НЕПу.
45. Голод 1921-1922 рр. в Україні, його причини та наслідки.
46. Сталінська індустріалізація та промисловий розвиток України в 20 – 30-ті роки XX століття.
47. Запровадження колгоспного ладу: мета, хід та наслідки колективізації.
48. Голодомор 1932-1933 рр. в Україні: причини і трагічні наслідки.
49. Політика “радянської українізації” 20-х – початку 30-х рр.: історія, проблеми, уроки.
50. Західноукраїнські землі у складі Польщі, Румунії, Чехословаччини у міжвоєнний період.
51. “Розстріляне відродження” та його трагічні наслідки для української культури.
52. Українське питання у міжнародній політиці напередодні Другої світової війни. Пакт Молотова-Ріббентропа.
53. Початок Другої світової війни. Включення західноукраїнських земель до складу УРСР. “Радянська” Західної України.
54. Бої Червоної армії на території України в 1941-1942 рр. Оборона Києва, Одеси, Севастополя та їхнє значення для подальшого ходу війни.
55. Україна в планах Німеччини. Окупаційний режим в Україні.
56. Рух Опору в Україні.
57. Корінний перелом у ході Другої світової війни. Визволення України.
58. Наслідки Другої світової війни для України.
59. Голод 1946-1947 рр. в Україні: причини та наслідки.
60. Політика радянської влади в Західній Україні після Другої світової війни. Рух Опору проти нової радянської.
61. «Ждановщина» в Україні.
62. Спроби лібералізації радянського суспільства після смерті Сталіна. Особливості реформ 1950-х – 1960-х рр. в Україні.
63. Українська культура періоду хрущовської «відлиги». Рух «шістдесятників».
64. Дисидентський рух в Україні у 60-80 рр. Українська Гельсінська Спілка.
65. Зміни в демографічному та соціальному складі населення України в 60-80 рр. XX ст. Русифікаторський наступ на Україну.
66. Україна в умовах посилення централізації і тоталітаризму. Стагнація суспільно-політичного, економічного і культурного життя СРСР (1965-1985 рр.).
67. Сутність і характерні риси тоталітарної культури. Вплив тоталітаризму на розвиток суспільства.
68. Основні риси розвитку культури України в 60-80-х рр. XX ст.
69. Україна під час горбачовської перебудови. Наростання кризових явищ і загострення національного питання.

70. Зростання політичної активності у суспільстві наприкінці 80-х рр. XX століття. Початок формування багатопартійності в Україні.
71. Національно-культурне відродження в Україні у середині 80-х – на початку 90-х років XX століття.
72. Спроба державного перевороту в Москві 19 – 21 серпня 1991 р. та його наслідки. Проголошення державної незалежності України.
73. Референдум 1 грудня 1991 року і перші вибори Президента України.
74. Україна в умовах перших років незалежності. Становлення владних структур та нового соціально-економічного курсу. Перехід до ринкової економіки.
75. Формування нової концепції зовнішньополітичного курсу незалежної України наприкінці XX – на початку XXI століття.
76. Розвиток політичної системи України наприкінці XX – на початку XXI століття.
77. Українська національно-державна символіка: історія і сучасність.
78. Українська діаспора: причини та етапи масової української еміграції. Суспільно-політичне та культурне життя діаспори.
79. «Помаранчева революція» в Україні: причини і наслідки.
80. Проблеми європейської інтеграції України. Україна та ЄС. Україна та НАТО.
81. «Революція гідності»: причини та наслідки.
82. Проблеми культурного відродження України в умовах державної незалежності. Головні чинники, тенденції та риси сучасної української культури.
83. Президентські та парламентські вибори 2014 року. Президентство П. Порошенка.
84. Анексія Криму та військовий конфлікт на Сході України у 2014–2022 рр.
85. Україна в умовах повномасштабного російського вторгнення. Війна за Незалежність України у 2022–2025 рр.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Співбесіда передбачає відповіді абітурієнта на 5 питань. Час підготовки до відповіді на питання до 5 хвилин, протягом яких абітурієнту дозволяється робити опорні записи.

У залежності від пільгової категорії передбачається два варіанти оцінювання.

I. Для осіб з інвалідністю внаслідок війни відповідно до статті 7 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» (зокрема на основі освітньокваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста, освітньопрофесійного ступеня фахового молодшого бакалавра, освітнього ступеня молодшого бакалавра); осіб, яким Законом України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» надано право на прийом без екзаменів до державних закладів вищої освіти за результатами співбесіди; осіб з інвалідністю, які неспроможні відвідувати заклад освіти (за рекомендацією органів охорони здоров'я та соціального захисту населення) передбачено оцінювання у формі «зараховано / не зараховано».

Для отримання позитивного результату («зараховано») необхідно відповісти на 3 питання.

II. Для осіб, визнаних постраждалими учасниками Революції Гідності, учасниками бойових дій відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», зокрема ті з них, які проходять військову службу (крім військовослужбовців строкової служби) у порядку, визначеному відповідними положеннями про проходження військової служби громадянами України; осіб, яким за рішенням регламентної комісії при регіональному центрі оцінювання якості освіти відмовлено в реєстрації для участі в 2025 році в зовнішньому незалежному оцінюванні через неможливість створення особливих (спеціальних) умов (за умови подання до приймальної комісії закладу вищої освіти копії медичного висновку за формою первинного облікового документації № 086-3/о «Медичний висновок про створення особливих (спеціальних) умов для проходження зовнішнього незалежного оцінювання», затвердженою наказом Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України від 29 серпня 2016 року № 1027/900 «Деякі питання участі в зовнішньому незалежному оцінюванні та вступних іспитах осіб, які мають певні захворювання та/або патологічні стани, інвалідність», зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 27 грудня 2016 року за № 1707/29837, що завірений підписом секретаря регламентної комісії при регіональному центрі оцінювання якості освіти і печаткою регіонального центру оцінювання якості освіти, та відповідного витягу з протоколу засідання регламентної комісії при регіональному центрі оцінювання якості освіти); осіб, яким на запит щодо можливості створення спеціальних умов для проходження національного мультипредметного тесту Українським центром оцінювання якості освіти надано відмову в їх створенні через відсутність організаційно-технологічних можливостей (за умови подання до приймальної комісії закладу вищої освіти медичного висновку, у якому зазначено про необхідність створення певних умов для проходження національного мультипредметного тесту, та відповідного підтвердження Українського центру оцінювання якості освіти про неможливість їх створення); осіб, місцем проживання яких є тимчасово окупована територія, територія населених пунктів на лінії зіткнення або які переселилися з неї після 01 січня 2022 року **передбачено оцінювання відповідей за 20-ти бальною шкалою. Отримані абітурієнтом в ході співбесіди бали переводяться до шкали 100-200 балів шляхом додавання набраної суми до 100.**

Критерії оцінювання рівня володіння абітурієнтами теоретичним матеріалом

Рівень	Бал	Критерії
I. Початковий	1–2	Абітурієнт володіє теоретичним матеріалом на рівні розпізнавання історичних подій, з допомогою екзаменатора відповідає на запитання, що потребують відповіді «так» чи «ні».
	3–4	Абітурієнт на основі знань шкільного курсу історії України описує історичні події та явища. З допомогою екзаменатора відповідає на запитання, що потребують короткої відповіді.
	5	Абітурієнт на основі знань шкільного курсу історії України з допомогою екзаменатора зв'язно описує історичні події та явища, може встановити причинно-наслідкові зв'язки, орієнтується в хронології подій, може назвати історичні постаті за змістом питання та дещо розповісти про них.
II. Середній	6–7	Абітурієнт на основі знань шкільного курсу історії України зв'язно описує історичні події та явища, може встановити причинно-наслідкові зв'язки, орієнтується в хронології подій, може назвати історичні постаті за змістом питання та за допомогою екзаменатора коротко охарактеризувати їх.
	8–9	Абітурієнт на основі знань шкільного курсу історії України описує історичні події і явища, відтворює значну частину теоретичного матеріалу, за допомогою екзаменатора встановлює причинно-наслідкові зв'язки, правильно називає дати та імена за змістом питання. За необхідності може охарактеризувати ту чи іншу історичну постать.
	10	Абітурієнт на основі знань шкільного курсу історії України описує історичні події та явища, може за допомогою уточнюючих питань екзаменатора пояснювати явища, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, виправляти допущені неточності під час відповіді, знає хронологію та персоналістику за змістом питання.
III. Достатній	11–12	Абітурієнт на основі знань шкільного курсу історії України може самостійно пояснювати події та явища, виправляти допущені неточності під час відповіді, демонструє знання і розуміння причинно-наслідкових зв'язків, а також знання хронології та персоналістики за змістом питання
	13–14	Абітурієнт на основі знань шкільного курсу історії України може самостійно пояснювати події та явища, аналізувати, узагальнювати знання, систематизувати їх, за допомогою уточнюючих питань екзаменатора робити висновки.
	15	Абітурієнт на основі знань шкільного курсу історії України вільно та оперативно володіє знаннями з вітчизняної історії. Розуміється на причинно-наслідкових зв'язках, добре знає хронологію та персоналістику за змістом питання.
IV. Високий	16–17	Абітурієнт вільно володіє знаннями х вітчизняної історії. Уміло використовує наукову термінологію, вміє описувати факти та явища, використовуючи причинно-наслідкові зв'язки. Самостійно демонструє знання та робить висновки.
	18–19	Абітурієнт демонструє високий рівень знань вітчизняної історії, самостійно у межах програми вступної співбесіди оцінює різноманітні події, явища, факти, персоналії, демонструє

		критичне мислення. Робить аргументовані висновки.
	20	Абітурієнт демонструє системні знання з історії України у межах програми вступної співбесіди, самостійно та аргументовано оцінює різноманітні події, явища, факти, персоналії, демонструє критичність мислення, робить аналітичні, аргументовані висновки.

4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. **Мороз П. В., Мороз І. В.** Вступ до історії: підручник для 5-го класу закладів загальної середньої освіти / П. В. Мороз, І. В. Мороз. – К.: Педагогічна думка, 2018. – 176 с. – *Режим доступу:* <https://files.pidruchnyk.com.ua/uploads/book/5-klas-vstup-do-istoriji-moroz-2018.pdf>
2. **Щупак І. Я.** Вступ до історії : підруч. для 5 кл. закладів загальної середньої освіти / І. Я. Щупак, І. О. Піскарьова, О. В. Бурлака. – К.: УОВЦ “Оріон”, 2018. – 192 с. – *Режим доступу:* <https://files.pidruchnyk.com.ua/uploads/book/5-klas-vstup-do-istoriji-schupak-2018.pdf>
3. **Пастушенко Р. Я.** Вступ до історії: підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. – Тернопіль: Астон, 2018. – 272 с. – *Режим доступу:* <https://files.pidruchnyk.com.ua/uploads/book/5-klas-vstup-do-istoriji-pastushenko-2018.pdf>
4. **Сорочинська Н. М., Мартинюк О. О.** Всесвітня історія. Історія України [інтегрований курс]: підручник для 6 кл. закладів загальн. серед. освіти / Н. М. Сорочинська, О. О. Мартинюк. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2019. – 224 с. – *Режим доступу:* <https://files.pidruchnyk.com.ua/uploads/book/6-klas-vsesvitnja-istorija-sorochinska-2019.pdf>
5. **Щупак І. Я.** Всесвітня історія. Історія України (інтегрований курс): підруч. для 6 кл. закладів загальної середньої освіти / І. Я. Щупак, І. О. Піскарьова, О. В. Бурлака. – К.: УОВЦ “Оріон”, 2019. – 224 с. – *Режим доступу:* <https://files.pidruchnyk.com.ua/uploads/book/6-klas-vsesvitnja-istorija-shchupak-2019.pdf>
6. **Мороз П. В.** Всесвітня історія. Історія України (інтегрований курс) : підруч. для 6-го кл. закладів загальної середньої освіти / П. В. Мороз. – К.: Педагогічна думка, 2019. – 224 с. – *Режим доступу:* <https://files.pidruchnyk.com.ua/uploads/book/6-klas-vsesvitnja-istorija-moroz-2019.pdf>
7. **Хлібовська Г. М.** Історія України : підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти / Г. М. Хлібовська, О. В. Наумчук, М. Є. Крижановська, І. О. Бурнейко. – Тернопіль : Астон, 2020. – 176 с. – *Режим доступу:* <https://files.pidruchnyk.com.ua/uploads/book/7-klas-istoriia-ukrainy-khlibovska-2020.pdf>
8. **Свідерський Ю.** Історія України: підруч. для 7 кл. закл. загальн. середн. освіти / Юрій Свідерський, Наталія Романишин. – К.: Грамота, 2020. – 176 с. – *Режим доступу:* <https://files.pidruchnyk.com.ua/uploads/book/7-klas-istoriia-ukrainy-sviderskyi-2020.pdf>
9. **Власов В. С.** Історія України: підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти / В. С. Власов, О. Є. Панарін, Ю. А. Топольницька. – К.: Літера ЛТД, 2020. – 176 с. – *Режим доступу:* <https://files.pidruchnyk.com.ua/uploads/book/7-klas-istoriia-ukrainy-vlasov-2020.pdf>
10. **Власов В. С.** Історія України: підруч. Для 8-го кл. загальноосвіт. навч. закл. / В. С. Власов. – Київ : Генеза, 2016. – 256 с. – *Режим доступу:* https://files.pidruchnyk.com.ua/uploads/book/8_klas_istorija_ukrajini_vlasov_2016.pdf
11. **Швидько Г. К.** Історіяч України: підруч. для 8-го кл. загальноосвіт. Навч. Закл. / Г. К. Швидько, П. О. Чернобай. – К.: Генеза, 2016. – 352 с. – *Режим доступу:* https://files.pidruchnyk.com.ua/uploads/book/8_klas_istorija_ukrajini_shvidko_2016.pdf
12. **Сорочинська Н. М., Гісем О. О.** Історія України: підручник для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Н. М. Сорочинська, О. О. Гісем. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2016. – 304 с. – *Режим доступу:* https://files.pidruchnyk.com.ua/uploads/book/8_klas_istorija_ukrajini_sorochinska_2016.pdf
13. **Струкевич О. К.** Історія України: підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О. К. Струкевич. – К.: Грамота, 2017. – 240 с. – *Режим доступу:* https://files.pidruchnyk.com.ua/uploads/book/9_klas_istorija_ukrajini_strukevich_2017.pdf

14. **Сорочинська Н. М., Гісем О. О.** Історія України: підручник для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Н. М. Сорочинська, О. О. Гісем. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2017. – 272 с. – *Режим доступу:* https://files.pidruchnyk.com.ua/uploads/book/9_klas_istorija_ukrajini_sorochinska_2017.pdf
15. **Бурнейко І. О., Хлібовська Г. М., Крижановська М. Є., Наумчук О. В.** Історія України: підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів. – Тернопіль: Астон, 2017. – 296 с. – *Режим доступу:* https://files.pidruchnyk.com.ua/uploads/book/9_klas_istorija_ukrajini_burnejko_2017.pdf
16. **Струкевич О. К.** Історія України (рівень стандарту): підруч. для 10 кл. закл. загальн. середн. освіти / О. К. Струкевич. – К.: Грамота, 2018. – 240 с. – *Режим доступу:* <https://files.pidruchnyk.com.ua/uploads/book/10-klas-istorija-ukrajini-strukevich-2018.pdf>
17. **Власов В. С.** Історія України (рівень стандарту): підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти / В. С. Власов, С. В. Кульчицький. – К.: Літера ЛТД, 2018. – 256 с. – *Режим доступу:* <https://files.pidruchnyk.com.ua/uploads/book/10-klas-istorija-ukrajini-vlasov-2018-stand.pdf>
18. **Мудрий М. М.** Історія: Україна і світ: (інтегр. Курс, рівень стандарту) : підруч. для 10-го кл. закл. заг. серед. освіти / М. М. Мудрий, О. Г. Аркуша. – К.: Генеза, 2018. – 288 с. – *Режим доступу:* <https://files.pidruchnyk.com.ua/uploads/book/10-klas-istorija-ukrajini-mudrij-2018.pdf>
19. **Мудрий М. М.** Історія: Україна і світ: (інтегр. курс, рівень стандарту): підруч. для 11-го кл. закл. заг. серед. освіти / М. Мудрий, О. Аркуша. – К.: Генеза, 2019. – 304 с. – *Режим доступу:* <https://files.pidruchnyk.com.ua/uploads/book/11-klas-istorija-ukrajini-mudrij-2019.pdf>
20. **Сорочинська Н. М., Гісем О. О.** Історія України [рівень стандарту]: підручник для 11 кл. закл. загальн. серед. освіти / Н. М. Сорочинська, О. О. Гісем. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2019. – 240 с. – *Режим доступу:* <https://files.pidruchnyk.com.ua/uploads/book/11-klas-istorija-ukrajini-sorochynska-2019.pdf>
21. **Власов В. С.** Історія України (рівень стандарту): підручник для 11 класу закладів загальної середньої освіти / В. С. Власов, С. В. Кульчицький. – К.: Літера ЛТД, 2019. – 256 с. – *Режим доступу:* <https://files.pidruchnyk.com.ua/uploads/book/11-klas-istoria-ukr-vlasov-2019-stand.pdf>